

Scandinavisch Koor

Het Scandinavisch Koor bestaat uit ongeveer twintig leden. Onder leiding van dirigent Tom Doude van Troostwijk zingt het a capellakoor liederen van uitsluitend Scandinavische componisten in de originele talen: Deens, Noors en Zweeds. Het repertoire is een dwarsdoorsnede van de Scandinavische koormuziek: klassiek en modern, volksmuziek, geestelijk en wereldlijk.

Het koor repeteert eens per twee à drie weken op zaterdagmorgen van 10-13 uur in het Witte Kerkje, Kampstraat 8 in Baarn.

Info: www.scandinavischkoor.nl

Afscheid van onze dirigent, Tom Doude van Troostwijk

Het is dan toch zo ver gekomen, onze dirigent neemt afscheid. De afgelopen tijd werd steeds duidelijker dat er een eind zou komen aan het tijdperk met Tom Doude van Troostwijk aan het roer. Ik zeg bewust 'aan het roer', want hij dirigeerde op verschillende terreinen: de website, de koorkleding, de keuze van het repertoire, de kleuring van het zingen en hij stimuleerde een betere organisatie binnen het koor.

Tom heeft een brede achtergrond en als bestuur hebben we dat gemerkt. We vonden hem aan onze zijde als we worstelden met keuzes en een aanpak hoe verder te komen. Als een professionele coach analyseerde hij met ons wat het beste zou zijn voor het koor.

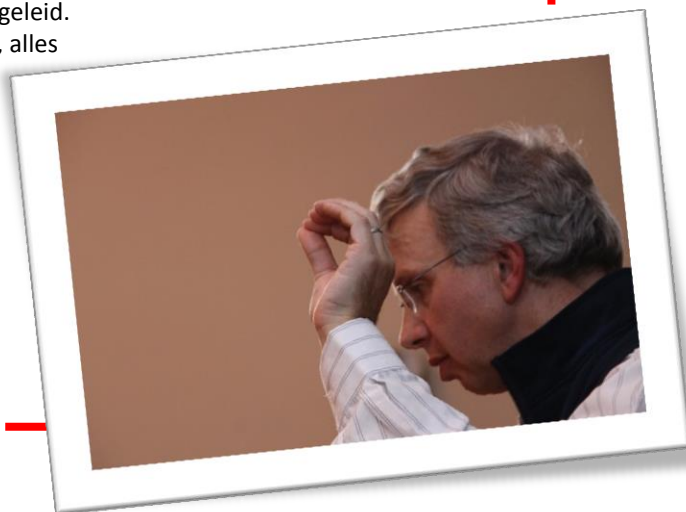
Van voor mijn tijd dateert de professionele uitstraling van de koorkleding waarop hij, naar verluidt, ook zijn stempel heeft gezet. Van de website was meer dan alleen het technische aspect in zijn handen. Hoeveel (nachtelijke) uren zal hij daaraan besteed hebben? Onlangs heeft hij de hele site gerestyled om hem met een strakke heldere lay-out te kunnen overdragen.

En last but not least zijn muzikale stempel. Het is Tom wonderwel gelukt om in de uiteenlopende stemsoorten en -kwaliteiten homogeniteit aan te brengen. Ik heb regelmatig kippenvelmomenten gehad tijdens uitvoeringen, maar ook tijdens repetities. Dat kwam mede door zijn keuze van de liederen en hoe ver hij ons wist te krijgen met het zingen ervan. Nu ik zelf enige schreden op het pad van koordirectie heb gezet, weet ik wat een klus dat is. Tom beschikt over enorm veel kennis van het landschap van de Scandinavische muziek en dat heeft tot die mooie diversiteit in het repertoire geleid.

Van joi tot ballade, drinkliederen, psalm en volkslied, alles heeft de revue gepasseerd. Dat zijn keuzes bij sommige koorleden op het ene moment beter aansloeg dan op het andere, zorgde alleen maar voor meer leerervaringen.

Het eind van het liedje luidt dat we voor nu het maximale uit ons koor hebben kunnen halen. Altijd met veel plezier, want humor en relativering zijn ook kwaliteiten die Tom meebracht. Op ons concert op 30 mei zullen we verder stilstaan bij zijn afscheid. Nu eerst op papier: heel veel dank en het ga je goed!

Nienke Feenstra, voorzitter

Voorjaarsconcert 2015

“Den makt som gav mig min lilla sång, den gjorde livsgångens fröjd och smärta till sol och regn för mitt unga hjärta, där vårens sådd skall bli skörd en gång”. Zo begint *Arnes sång*, het eerste van de vijf liederen uit *Arne* van Wilhelm Peterson Berger.

‘Dat kleine lied, dat het mooie en het moeilijke van leven tekent en begeleidt, zodat het zaaien in het voorjaar leidt ooit tot een mooie oogst.’ Wat een prachtig motto eigenlijk voor de opening van het voorjaarsconcert, waarin ik na dertien jaar leiding gegeven te hebben aan het Scandinavisch Koor, afscheid neem. Natuurlijk hoop ik dat u iets van die ‘oogst’ zult gaan horen, want het programma van 30 mei is erg de moeite waard.

Het eerste gedeelte van het concert is helemaal aan werk van Wilhelm Peterson-Berger gewijd (zie het artikeltje hierna over deze grote Zweedse componist). De liederen in *Arne* zijn bewerkingen van vijf gedichten die voorkomen in het

gelijknamige boek van de - eveneens grote - Noorse schrijver en dichter Bjørnstjerne Bjørnson. Korte werkjes die het leven op het arme boerenland van het Noorwegen in de 19e eeuw schetsen.

Later in het programma horen we van Peterson-Berger onder andere *På fjeldesti*, een lied waarmee je onmiddellijk aan de (berg)wandel wilt gaan. Het eerste deel van het concert wordt afgesloten met een lied met een wel heel ander karakter: *‘Dans’ ropte felen*.

Wilhelm Peterson-Berger

Een humoristische schets van jongelui die, met net iets te veel achter de kiezen, met elkaar op de vuist gaan.

In het tweede deel van ons voorjaarconcert horen we enkele ‘gouwe ouwe’. Hoe vaak zongen we al *Brudefaerden*, over die prachtige bruiloftsboottocht in de Hardanger fjord? Het blijft altijd mooi en het water glinstert altijd anders! Ook *Gubben Noach* klinkt weer eens. De parodie van Carl Bellman op deze bijbelse figuur blijft aanstekelijk. Niet alleen vanwege de hilarische situaties in de ark, maar ook vanwege de bemoeienis van *gumman* Noach - het mannetje en het vrouwtje, je ziet het zo voor je.

Het ietwat erotisch getinte *Uti vår hage* ontbreekt ook niet. Wat er in die tuin gebeurt is zeker ook te danken aan de combinatie van de lilies, de aquileja, de rozen en de saliveja....

Zijn we dan toch in de bloemensfeer, dan zingen we ook dat prachtige lied van de Deense componist en schoolmeester Carl Nielsen, *Saenk kun dit hoved, du blomst*. Bo Holten, de dirigent van het

Deense radiokoor, maakte de mooie bewerking. We zongen het ook bij de begrafenis van de oprichter van ons koor, Ben van Leusden. Aan hem zullen we op 30 mei zeker denken!*

Alles heeft een begin, en alles heeft een eind. En dat is goed. Met mij vertrekken ook Tineke en Marcel Jorissen, na vele lange jaren. “Vi slutar sunga och skiljas. Men den kärlek där fanns ej förgängelse vet!” (*Epilog*, Dan Andersson). Zo eindigt het concert, en ook al scheiden de wegen - vergeten zullen we elkaar nooit!

Tom Doude van Troostwijk

*Zie ook het interview met Karin Rahlenbeck op pag. 4-5

Wilhelm Peterson-Berger, Zweeds romanticus

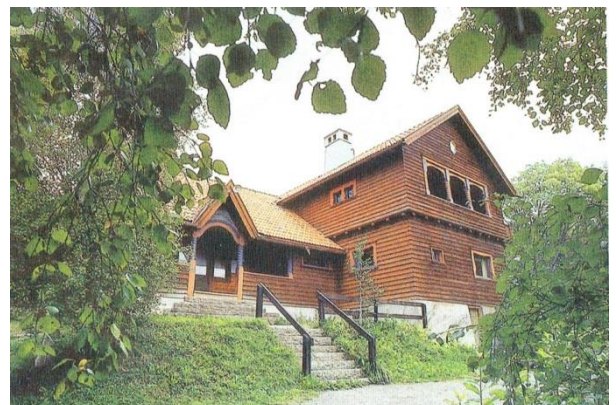
Olof Wilhelm Peterson-Berger (1867- 1942) was een Zweeds componist (en gevreesd muziekcriticus). Hij kwam uit het noorden, uit Ångermanland. Het verhaal gaat dat hij op z'n zevende voor de muziek gewonnen werd toen hij zijn moeder Beethovens *Mondschein Sonate* hoorde spelen.

P-B (zo werd hij genoemd) studeerde aan het conservatorium van Stockholm. Als componist had hij vooral succes met romantische pianostukken, de *Frösöblomster*, die nog steeds populair zijn. [Vid Frösö kyrka](#) en [Sommarsång](#) bijvoorbeeld kent ook vandaag nog bijna elke Zweedse pianoleerling. Ook zijn koorwerken – een stuk of tachtig – hebben de tand des tijds royaal doorstaan. Bij menig Zweeds koor staan ze op het repertoire; wat dat betreft, bevindt het Scandinavisch Koor zich in goed gezelschap.

De koorstukken hebben hetzelfde karakter als zijn pianomuziek: geïnspireerd door het Zweedse landschap en de ‘Zweedse ziel’, weerspiegelen ze de romantische, nationalistische inborst van die tijd.

Liever was P-B trouwens bekend geworden met z'n symfonieën (vijf stuks) en opera's (vier), maar die worden toch doorgaans van mindere kwaliteit geacht.

In 1914 betrok Peterson-Berger een zomerhuis in de buurt van Östersund, op het eiland

Sommarhagen, het zomerhuis van P-B

Frösö in het meer Storsjön. Hij was na een bergwandeling in 1889 diep onder de indruk geraakt van het landschap van dit deel van Zweden, Jämtland. Het inspireerde hem naar eigen zeggen in bijzondere mate. Vanaf 1930 woonde hij permanent op *Sommarhagen*, vergezeld van zijn butler en zijn kat. Een vriend vertelde eens hoe hij ooit met de componist per trein van Stockholm naar Östersund reisde en P-B bij het naderen van de eindbestemming in huilen uitbarstte, zo geëmotioneerd raakte hij toen zijn geliefde landschap zich, door het treinraam, langzaam voor hem ontvouwde.

[Sommarhagen](#) staat er nog, is ingericht zoals toen P-B er woonde, en is in de zomermaanden geopend voor bezoekers.

Willem Hekhuis

Onderscheiding voor koorlid

Van de lintjesregen ter gelegenheid van Koningsdag 2015 viel ook een druppeltje in de buurt van het Scandinavisch Koor: Marcel Jorissen, een van onze tenoren, werd op 24 april benoemd tot Lid in de Orde

van Oranje-Nassau. Burgemeester Eberhard van der Laan van Amsterdam spelde hem de bijbehorende versierselen op. Marcel Jorissen (foto) kreeg de onderscheiding omdat hij sinds 1998 de spil is van de Zweeds-Nederlandse vereniging en omdat hij zich heeft ingezet voor het

versterken van de banden tussen beide landen. Als secretaris van de vereniging organiseerde hij bijeenkomsten en lezingen, de vieringen van Zweedse feesten en herdenkingen. Hij zorgde voor de jaarverslagen en hield het adressenbestand bij van de meer dan 800 leden van de vereniging. Sinds 2003 tot voor kort was Marcel redactielid, en later hoofdredacteur, van het verenigingsblad, 'Sverige Kuriren'.

Lucia in Delft

*Het koor heeft een druk najaar 2014 achter de rug, met diverse optredens. Maandag 15 december 's morgens bij IKEA in Delft. Koorlid **Piet Groen** schreef daarover de volgende impressie.*

"In alle vroegte baanden we (drie koorleden in een auto) ons een weg door het immens drukke verkeer, richting Delft. De afgesproken tijd was 7.45 uur en ondanks de regen en de drukte waren we precies op tijd bij IKEA. Hulde aan Willem, die met

vaste hand en een glimlach op het gezicht, ons in Delft afleverde. Na het inchecken gingen we naar de kleedruimte waar Ikeaanse vrouwen en mannen bezig waren zich in witte gewaden te hullen.

Koorlid Tineke Jorissen met een van de stjärnegossar van IKEA

De tärnor-mannen hadden hoge versierde omgekeerde trechters op hun hoofd. Lucia kreeg – ter bescherming van het haar – een doekje op het hoofd. Daarop kwam de krans met brandende kaarsen. Maar doordat de krans achterover helde, droop er toch kaarsvet in het haar. Het moet achteraf voor Lucia een hele klus geweest zijn om haar haren weer uit de klit te krijgen.

Na het inzingen formeerden we een stoet. Voorop liepen Lucia en haar gevolg; het koor in een rij daarachter. Al zingend liepen we naar het halfduistere personeelsrestaurant. Daar zat het voltallige personeel in afwachting van wat komen zou. We zongen ongeveer twintig minuten en toen verlieten we onder luid applaus het personeelsrestaurant. Al zingend liepen we door de lege gangen terug naar de kleedruimte. Het voelde voor mij aan alsof ik deelnemer was in een processie, heel apart. Het was een intieme stoet en dat kwam mede door het beperkt aantal koorleden, van elke stemsoort twee, dus een dubbelkwartet.

Later deze ochtend hebben we op gezette tijden in het klantenrestaurant gezongen en ook nog zingend tussen de tafeltjes door gelopen. Het was een bijzondere ochtend, waar ik met veel plezier op terugkijk."

Diezelfde avond trad het koor op in Den Haag, in de residentie van de Zweedse ambassadeur, waar de Noorse en Zweedse militaire attachés hun collega's

Lucia krijgt de kaarsenkroon op haar hoofd

van andere ambassades ontvingen voor een decemberborrel. Met deze intensieve dag heeft het Scandinavisch koor het tweede halfjaar van 2014 afgesloten.

Het oog wil ook wat!

Bij een optreden van het Scandinavisch Koor is de muziek, de klank, het geluid dat we voortbrengen het belangrijkste. Dat geluid kan echter nog zo oorstrelend zijn, het oog wil ook wat, en dat begint bij de kleding. Zoals onze trouwe bezoekers weten, dragen we al jaren een prachtig vest op een witte bloes en een donkerblauwe rok of broek.

Over dat vest wil ik graag wat vertellen. Lang geleden, zeker zo'n dertig jaar terug, droeg het koor bij een optreden een blauwe rok of broek met ook weer die witte bloes, maar elk lid kon eigen creativiteit botvieren op een stukje geel katoen.

Van die gele katoenen stof was een flink aantal meters ingekocht. Elk nieuw koorlid kreeg een stukje mee naar huis om 'er iets van te maken'. De meeste leden kwamen niet verder dan het vervaardigen van een sjaal, die om hals of middel of zelfs als haarband werd gedragen. Een enkeling kreeg moeder, zus of echtgenote zo ver dat er een heus gilet van gefabriceerd werd. Weliswaar was de lengte van het stukje stof beperkt, zodat slechts het voorpand geel kon worden, het voegde toch toe aan de beoogde eenheid in het beeld. Maar... de kleurencombinatie was uitsluitend Zweeds. Daarom ontwierp de toenmalige sopraan Sonja een fraaie button met daarop geborduurd de vier vlaggen van Denemarken, Nederland, Noorwegen en Zweden. Dat was een stap in de goede richting.

In 2005 had het koor een financieel meevallertje doordat de Scandinavische Vereniging opgeheven werd en het Scandinavisch Koor een deel van de overgebleven pecunia mocht ontvangen. Dat had alles te maken met het feit dat het koor elk jaar bij de vereniging zong en nog belangrijker: Ben van Leusden, de penningmeester van de Scandinavische Vereniging, was tevens de zakelijk leider van het Scandinavisch koor. Zo was die dubbele pet van Ben een groot voordeel voor het koor.

Nu kon een lang gekoesterde wens in vervulling gaan. Een kledingcommissie – Cor, Elisabet, Hans (van der Giessen) en later ook nog Rie (Bloklander) – boog zich over de invulling ervan. Na heel wat uurtjes probleemstelling, analyse en discussie over zaken als 'uitstraling en presentatie' kwam de commissie met de volgende motivatie: *"Wij zingen over schitterende natuur, blauwe luchten, groene bossen, kleurrijke landschappen en stemmingen; blijf en vrolijke stukken en positieve (kerst)boodschappen met stralende lichtjes. De boodschap, die we overbrengen met ons zingen dient dan ook te rijmen met onze fysieke presentatie: onze uitstraling in houding en kleding"*.

Puuvilla, Scandinavisch design en handweverij, kreeg de vraag een offerte te maken voor dames- en herenvesten in drie kleuren, afgeleid van goudgeel, bordeauxrood en IJslands blauw. De

offerte leidde tot een opdracht, met extra afspraken onder andere over aanvulling bij uitbreiding van het aantal koorleden. Het Scandinavisch Koor staat nu bij elk concert of optreden in een prachtige outfit stralend te zingen over de natuur en alles wat erbij hoort om het leven tot een feest te maken.

De vroegere koorleding: gele accenten

Greet Onrust

De geschiedenis van Karin

In de Nieuwsbrief laten we u kennismaken met mensen in en om het Scandinavisch Koor. Deze keer geven we het woord aan Karin Rahlenbeck, sopraan in het Scandinavisch Koor van 1993 tot 2014.

Als Karin herinneringen ophaalt, draait de klok meer dan zeventig jaar terug. Een leven dat niet over rozen is gegaan, maar waar muziek al vroeg een rol speelde.

Karins vader speelde klassieke muziek, Chopin en Bach herinnert ze zich, op de vleugel. Kleine Karin mocht dan wel bij hem in de kamer zitten, maar moest muistil zijn, anders kon ze meteen vertrekken. Vader Rahlenbeck – directeur van kuurhotel Bad Kreuznach – speelde virtuoos. Hij organiseerde concerten met beroemdheden zoals de Russische pianist Anton Rubinstein, die 's avonds gezellig een wijntje dronk bij het gezin.

In de oorlog kwam Karins Duitse vader in Rusland terecht om administratief werk te doen. Eigenlijk zat hij bij de luchtmacht, maar oorlog voeren vond hij niets voor burgers.

Karins Deense moeder werkte twee jaar bij het internationale Rode Kruis, waar ze vriend en vijand verpleegde. Karin en haar twee zusjes zijn in die periode opgevangen door familie in Denemarken. Na de oorlog is Karins moeder alleen met haar dochters, één koffer, drie pukkeltjes en ieder twee lagen kleding over elkaar aan gevlucht. Ze gingen van het ene vluchtelingenkamp naar het andere door Duitsland via Sleeswijk Holstein naar Denemarken.

De muziek kwam terug in Karins leven toen haar moeder in 1948 met een Zweedse man trouwde. Karin verhuisde mee naar Köping, een plaats in de Zweedse provincie Västmanlands län.

"Ik was twaalf toen ik na die oorlogsellende in

Zweden kwam. Ik kreeg sport-, ballet- en pianoles en de dirigent van Köping gaf muziekles bij ons op de Reaalschool. Hij formeerde een schoolkoor. Zo ben ik gaan zingen. Ik was alt."

In 1958 volgde Karin haar Zweedse vriend, die als houtdeskundige werk kreeg in Nederland. Aanvankelijk fietste ze in haar eentje op haar stoere Zweedse fiets in weer en wind door de polders en naar de bollen, maar via via kreeg ze een baantje op de verpleegafdeling van het Luthers Rusthuis in Haarlem. Daar noemden ze haar 'zuster Zweden', leerden ze haar Nederlandse woorden en een patiënt bedankte haar zelfs voor het Zweedse wittebrood in 1945.

In de jaren zestig kreeg Karin twee kinderen, maar haar huwelijk ging over.

Karin Rahlenbeck met een portret van haar overleden man, Ben van Leusden

In 1993 hoorde Karin bij vrienden voor het eerst over het Scandinavisch Koor. "De Scandinavische vereniging zou een midzomernachtsfeest houden en het Scandinavisch Koor was uitgenodigd. Het feest werd gehouden op een fort bij Utrecht. Het hek daar zou om 14 uur op slot gaan. De buschauffeur liet me een halte te ver uitstappen. Toen ik hijgend bij het fort kwam, deed een man juist het hek dicht. Ik riep 'wacht, ik moet nog naar binnen.'" Dat was Karins eerste ontmoeting met haar grote liefde Ben van Leusden.

Karin was meteen verkocht toen ze het koor hoorde zingen. In haar hoofd zong ze de woorden van *Fjäriln vingad syns på Haga* en ze zwaaide mee op de maat. "Dirigent Robert Andriessen vroeg of ik het lied kende. Ik vertelde dat ik Deense was en in Zweden had gewoond. Ik mocht een paar tonen zingen en werd meteen aangenomen als sopraan. Mijn stem was in de loop der jaren hoger geworden. Hoe langer ik zong, hoe hoger m'n stem werd."

"Het eerste jaar waren Ben en ik gewoon vrienden, maar het klikte enorm. We werden verliefd en gingen samenwonen. We zongen beiden in drie koren. Bij het AZM (Algemeen Zangkoor Maartensdijk) deden we over de Johannes Passion anderhalf jaar, maar bij het semi-professionele Projectkoor in Bilthoven hadden we voor die Passion slechts twaalf repetities en een generale nodig. Even hard werken en

dan was het klaar. Voor het Scandinavisch Koor oefenden we met oefen cd's. Ben was bas, maar zong een beetje hoog. De dirigent zei tegen hem: 'Je hebt een baritonale bas.'"

Op 3 april 2009 overleed Ben aan een hersenbloeding. Hij was 76. Dat was een grote slag voor Karin en het koor. Ben was penningmeester en regelde alles. Dat het koor zong bij zijn afscheiddienst, ontroert Karin nu nog.

Karin bleef zingen, maar in 2014 ging het niet meer. "Mijn stem blokkeerde, ik kon de hoogte nog goed halen, had geen bibberstem, maar soms kwam er ineens geen geluid. Hoogstwaarschijnlijk een bijverschijnsel van medicijnen die de spieren kunnen aantasten. De stemband is een spier."

Een jaar lang heeft ze getobd voordat ze het besluit nam te stoppen. "Ik had een volume... niet normaal. Ik heb goede longen. Ik mis het zingen, maar maak er natuurlijk geen drama van. Ik loop tegen de tachtig, dus het zingen werd ook wel zwaarder."

Annelize van Dijk

Nieuwe leden gezocht

Het Scandinavisch Koor zoekt nieuwe zangers en zangeressen. U kunt eens naar ons komen luisteren en kijken op een van de geplande optredens. Ook bent u van harte welkom om een repetitie bij te wonen en zo vrijblijvend kennis te maken met het koor. In september zou u meteen met het nieuwe programma mee kunnen repeteren. Het repetitieschema staat op de website. Als we weten van uw komst kunnen we partituren voor u klaarleggen.

U kunt een berichtje sturen naar:

bas@scandinavischkoor.nl.

Geïnteresseerd?

Hebt u vrienden, kennissen, familieleden van wie u denkt dat ze geïnteresseerd zijn in deze Nieuwsbrief? We sturen 'm graag toe. Stuur een mailtje naar h.r.drost@planet.nl met namen en mailadressen!

• **Alle info over het koor, de concerten, optredens en (open) repetitiedagen vindt u op www.scandinavischkoor.nl.**

• **Redactie en vormgeving: Annelize van Dijk, Willem Hekhuis. Verspreiding: Hays Drost.**
Aan dit nummer werkten mee: Nienke Feenstra, Piet Groen, Marcel Jorissen, Tom Doude van Troostwijk.
Foto voorpagina: Sytze Wiersma